

जाहिरातीचे दर.

सालाह पत्र्यावर चोक्रशी
करावी.व्यवस्थापक, अर्थ,
'दुर्गाधिवास' पुणे ४.

अर्थ

वर्गणीचे दर.

वार्षिक वर्गणी

रु. ४

(टपाल इंग्लिश माफ)

किरकोळ अंकास

क्षोन आणजे.

'अर्थ एव प्रधानः' इति कौटिल्यः अर्थमूलौ धर्मकामाविति ।

—कौटिलीय अभिप्रायः—

संपादक—प्रो. वा. गो. काळे

वर्ष ९

पुणे, बुधवार, तारीख १७ फेब्रुवारी १९४३

अंक ७

महापुद्द दाराशी आले

परदेशी औषधें

दुर्मिळ व महाग झालीं

पण

भिण्याचें कारण नाहीं !!!

— कारण —

आयुर्वेद रसशाळा पुणे लि०

या देशी औषधाच्या प्रसिद्ध कारखान्यानें
तयार केलेलीं

- रक्तवर्धक,
- उपनाह,
- बालजविन,
- कॅल्सीप्राल

इत्यादि पेटेंट, स्टॅटर्ड व लोकप्रिय औषधें सात्री पटल्यामुळे

★ डॉक्टर्सहि वापरूं लागले आहेत. ★

दरसाल बिनचूक नफा वाटणाऱ्या ह्या कंपनीचे
शेअर्स व औषधें मागडा.

आयुर्वेद रसशाळा पुणे लि०

मुख्य दुकान गणपति चौक, लक्ष्मी रोड, पुणे १.

नोटीस

दि बँक ऑफ महाराष्ट्र, लिमिटेड

नोटीस देण्यांत येते की, बँकेच्या भागीदारांची आठवी साधारण सभा रविवार, ता. १४ फेब्रुवारी १९४३ रोजी सायंकाळी ४ वाजतां (नवीन स्ट्रीट) बँकेचे रिजिस्टर्ड ऑफिस, काकाकुवा मॅन्शन, लक्ष्मी रोड, पुणे शहर, या ठिकाणी सालील कामासाठी भरेल.

(१) बँकेचा ता. ३१ डिसेंबर १९४२ अखेरचा ताळेबंद, नफातोटापत्रक, आणि डायरेक्टरबोर्डाचा व ऑडिटराचा रिपोर्ट यांचा विचार करणें.

* (२) डिव्हिडंड मंजूर करणें.

(३) निवृत्त होणाऱ्या (फेरनिवडणुकीस पात्र असलेल्या) चार डायरेक्टरांचे जागी डायरेक्टरांची निवडणूक करणें.

(४) ऑडिटरांस नेमणें व त्यांचा मुशाहिरा ठरविणें.

(५) अध्यक्षीय परवानगीने पुढें येणारी इतर कामें.

बोर्डाच्या हुकुमावरून

पुणे शहर

ता. २४-१-१९४३

जी. एल. हळदवे

ऑफिशिएटिंग मॅनेजर

वि. सू.—बँकेची शेअर्स रजिस्ट्रार बुक ता. २६-२-४३ ते ५-३-४३ (दोन्ही दिवस धरून) बंद राहतील.

*डिव्हिडंड मंजूर झाल्यांनंतर ते शुक्रवार, ता. १९ मार्च १९४३ पासून दिले जाईल. डिव्हिडंड वॉरंटस भागीदारांच्या नोंदलेल्या पत्र्यावर टपालाने पाठविली जातील. पत्ता बदलला असल्यास बँकेकडे सत्वर कळवावे.

महापुद्दाची जाणीव ! कपड्यांच्या खर्चात काटकसर करा. एक वेळ येऊन स्वतःची सात्री करा व पैशाचा मोबदला घ्या.

गिरगांव

मुंबई नं. ४

महिंद्रकर ब्रदर्स

तयार कपड्याचे व्यापारी

बुधवार

चौक,

पुणे

कायद्याची मराठी पुस्तके

- १ इन्कम टॅक्स कायदा (सुधारणांसह) किं. १॥ रु.
- २ कर्ज देण्यावेण्याबाबत कायदा किं. २ रु.
- ३ मृत्युपत्राचा कायदा किं. १। रु.
- ४ हिंदू स्त्रीधनाचा कायदा किं. १२ आ.
- ५ विवाहाचा कायदा किं. १२ आ.

याशिवाय मराठी भाषेत प्रसिद्ध होणाऱ्या
“न्याय बांध” मासिकाचे वर्गणीदार व्हा. वा. व.
५ रु. नमुना अंक मागवा.

—न्यायबोध-ऑफिस, महाल, नागपूर शहर

विविध माहिती

शेड्यूल्ड बँकांचे आकडे

शेड्यूल्ड बँकांच्या विषयीची ताजी माहिती प्रसिद्ध झाली आहे तीवरून असे समजते की त्यांच्याकडे एकूण ठेवी ४६६ कोटी रुपयांच्या होत्या आणि त्यांनी दिलेल्या कर्जाची एकूण बेरीज १०७ कोटी रुपये होती.

अ. मा. कारखानदार परिषद

अखिल भारतीय कारखानदार परिषदेचे तिसरे अधिवेशन बडोदे येथे सर एम. विश्वेश्वर अया यांचे अध्यक्षतेसाली भरले.

देवकरण नानजी इन्व्हेस्टमेंट कंपनी

मेसर्स देवकरण नानजी ही सुप्रसिद्ध फर्म वरील नांवाची एक इन्व्हेस्टमेंट कंपनी लवकरच स्थापन करणार आहे.

मागसलेल्या जाती

नळगोंडा जिल्ह्यांतील ५८ जातींचा समावेश निजाम सरकारने मागसलेल्या जातींत केला आहे; त्यामुळे मागसलेल्या जातींस मिळणाऱ्या सवलतीस ह्या ५८ जाती पात्र झाल्या आहेत. आर्थिक दुरिधतीत असलेले खिस्ती व मुसलमान ह्यांही मागसलेल्या जातींसमान समजले जाईल.

रबरी बनावटीच्या वस्तू

रोजच्या उपयोगाचे सुमारे ३० हजार जिन्स आतां रबरापासून बनविण्यांत येतात. युद्धानंतर एक लाखोपेक्षा अधिक वस्तू रबरापासून तयार करण्यांत येऊं लागतील. नैसर्गिक रबर पुनः बाजारांत येऊं लागेल, कृत्रिम रबराचे उत्पादन वाढेल व रसायनशास्त्रज्ञांनी कृत्रिम रबराचे नवे नवे उपयोग शोधून काढले, म्हणजे सहाजिकच रबराच्या बनावटीच्या जिनसांचीहि संख्या वाढेल.

चलनी नोटा

निजाम सरकाराने इ.स. ३० कोटी रुपयेपर्यंत किंमतीच्या चलनी नोटा काढण्याचा अधिकार दिला आहे.

आगपेठ्यांच्या निर्गतीवर नियंत्रण

मुंबई शहर व उपनगर जिल्हा ह्यांतून आगपेठ्या बाहेर नेण्यास सरकारी परवाना लागतो. प्रवाशाने आपल्याबरोबर एक दडन आगपेठ्या नेण्यास हरकत नाही. आगपेठ्यांच्या कारखानदारांस परवान्याची आवश्यकता नाही.

चीनमधील ब्रिटिश व अमेरिकन कारखाने

जपानच्या अंकित असलेल्या चिनी मुलुखांतील सुमारे एक हजार ब्रिटिश व अमेरिकन कारखाने, क्लब आणि दुकाने ही नॅनकिंग सरकारचे ताब्यांत देण्यांत येणार आहेत.

लाहोर येथे नवी टांकसाठ

कलकत्ता आणि मुंबई येथील टांकसाठ्ठी अपुऱ्या वाटू लागल्यामुळे लाहोर येथे एक नवी टांकसाठ स्थापन करण्याचे हिंदुस्थान सरकारने ठरविले आहे. तिचे काम जूनमध्ये चालू होईल अशी अपेक्षा आहे.

दोनशें तेरा कोटी हलक्या नाण्यांचा पुरवठा

आठ आण्यांपासून एक पैसा किंमतीची एकूण २१३ कोटी रुपये किंमतीची हलकी नाणी हिंदुस्थान सरकारने युद्धाच्या प्रारंभापासून प्रचलित केली आहेत.

नाणें बाजार

मुंबईच्या नाणें बाजारांत गेल्या अस्तवड्यामध्ये पैशाचा पुरवठा विपुल होता. साडेतीन टक्के व्याजाच्या प्रॉमिसरी नोटची किंमत ९४ रुपयांवर स्थिर होती. ट्रेझरी बिलांवरील व्याजाचा दर द. सा. द. शे. १ रु. १ आ. ११ पै होता. चांदीचा भाव १०० रुपयांच्या आसपास राहिला आणि सोन्याचा ६५ रु. ४ आण्यांच्या सुमारांत होता.

रशियनांनी रोस्टॉव्ह सर केलें

पूर्व आषाढीवरील रोस्टॉव्ह हें अत्यंत महत्त्वाचें शहर रशियनांनी जर्मन फौजांस हाकून देऊन सर केलें आहे.

कॉमर्स क्लब

वेगवेगळ्या हिंदी व्यापाऱ्यांत व वेळोवेळ हिंदुस्थानांत येणाऱ्या विदेशी व्यापाऱ्यांत सलोसा निर्माण व्हावा ह्या हेतूने व्यापाऱ्यांचा एक क्लब मुंबई येथे स्थापन करण्यांत आला आहे. धंदा व करमणूक ह्या दोन्हीची कलबांत सोय होईल.

पंजाबमधील नवे उद्योगधंदे

पंजाब प्रांताचे फडणवीस, सर मनोहरलाल, ह्यांनी पंजाब फेडरेशन ऑफ इंडस्ट्रीजच्या वार्षिक सभेत भाषण केलें, त्यांत त्यांनी कारखानदारांस व व्यापाऱ्यांस थोडासा उपदेश केला. पंजाबांत अनेक नवे धंदे स्थापन झाले असले, तरी उत्पादकांनी ते स्थापन करते वेळीं दूरदृष्टीने योजना आसलेल्या दिसत नाहीत, असें ते म्हणाले. त्या प्रांतांत स्थापन होत असलेल्या नव्या बँकांच्या संख्येबद्दल त्यांनी इषारा दिला.

सिलोनला तांदूळाची निर्गत

मध्यवर्ती असलेल्या एका प्रश्नास उतर देताना, हिंदुस्थान सरकार सिलोनला कांही विशिष्ट टन तांदूळ पुरविण्यास बांधलेलें नाही असें व्यापार मंत्री श्री. सरकार, ह्यांनी सांगितले. “हिंदुस्थानाची नड भागविल्यानंतरच सिलोनला तांदूळ पाठविण्याचा आहे. सिलोनी सरकार चालू बाजार भावानेंच तांदूळाची खरेदी करते. १९३९ सालीं हिंदुस्थानांतून सिलोनकडे ९२३ हजार टन, १९४० सालीं १०३३ हजार टन, १९४१ सालीं १४९ हजार टन व १९४२ सालीं १७६३ हजार टन तांदूळ गेला. शक्यतोवर सिलोनकडे होणारी तांदूळाची निर्गत चालू ठेवण्याचें सरकारी धोरण आहे. हिंदुस्थानांतील अन्न-पुरवठ्याची परिस्थिति गंभीर झाली तर निर्गत बंद करण्यांत येईल. सध्या जेवढा तांदूळ सिलोनकडे जातो, तेवढा तांदूळ साणाऱ्या हिंदुस्थानांतील लोकांस दोन दिवस सुद्धा पुरणार नाही” असें सरकारी धोरणाचें श्री. सरकार ह्यांनी समर्थन केलें.

अनुक्रमणिका

पृष्ठ	पृष्ठ
१ विविध माहिती ... ५०	रशियाचे अपूर्व विजय आणि
२ धान्य पुरवठ्याविषयीचे सरकारी धोरण ... ५१	जर्मनीची त्रेधा- धान्याच्या
३ मालाची किंमत व प्राप्तीवरील कराची आकारणी ... ५२	पुरवठ्याविषयी चर्चा- गरिबां-
४ नाण्यांची चणचण व सरकारी उपाययोजना ... ५३	साठी स्वस्त कापड- हलक्या
५ अन्न-पुरवठा कमी नाही ५३	नाण्यांचा पुरवठा-हिंदी
६ स्फुट-विचार	रेल्वेजचा कारभार ५४
	७ आजचा जपान ... ५५
	८ रेल्वेजचे अंदाजपत्रक ५५

अर्थ

बुधवार, ता. १७ फेब्रुवारी, १९४३

धान्यपुरवठ्याविषयीचे सरकारी धोरण

प्रस्तुत धान्यपुरवठ्याचा प्रश्न जनतेस इतका जिव्हाळ्याचा झाला आहे की त्याविषयीची अधिकृत माहिती आणि सरकारी धोरण ह्यांचेबाबत जनतेस उत्कंठा लागून राहणे स्वाभाविक आहे. ह्या गोष्टीची हिंदुस्थान सरकार व प्रांतिक सरकार ह्यांस पूर्ण जाणीव आहे आणि धान्यपुरवठ्याची शक्य तितकी समाधानकारक व्यवस्था करण्याचे त्यांचे प्रयत्न जारीने चालू आहेत. धान्यपुरवठ्याविषयी परिस्थिति काय आहे याची अधिकृत माहिती मध्यवर्ती सरकारचे व्यापार मंत्री, श्री. नलिनीरंजन सरकार, यांनी अन्न-पुरवठा सल्लागार समितीच्या सभेचे उद्घाटन करतांना दिली येथे गेल्या आठड्यांत दिली. तिच्या तपशीलाकडे लक्ष वेधणे आवश्यक आहे. चालू सालांतल्या धान्याच्या उत्पादनाची परिस्थिति समाधानकारक आहे असे जरी म्हणतां आले नाही तरी ती भीतिदायक किंवा काळजी करण्यासारखी आहे असेहि मानण्याचे कारण नाही, हा श्री. सरकार ह्यांनी दिलेल्या माहितीचा निष्कर्ष आहे आणि जो काहीं तुटवडा भासत आहे तो बहुतांशी कित्येक लोकांनी धान्य बाहेर न काढतां ते दाबून ठेवले आहे, त्याचा परिणाम आहे असे त्यांचे म्हणणे आहे.

आपल्या विधानाच्या पुष्ट्यर्थ श्री. सरकार यांनी त्यांस उपलब्ध असलेली माहिती सलीलप्रमाणे दिली आहे. तांदुळाचे १९४२ मधले सरासरी पीक २५५ लक्ष टन म्हणजे पूर्वीच्यापेक्षा दहा लक्ष टन कमी भरेल. चालू महिना अखेर त्याविषयीची शेवटची माहिती हाती आली म्हणजे उत्पादन ह्या अंदाजापेक्षा थोडे अधिक भरण्याचा संभव आहे. बाजरी आणि ज्वार ह्यांचे उत्पादन ९२ लक्ष टन होईल आणि ते युद्धपूर्वीच्या आकड्याच्या मानाने थोडे अधिकच भरेल. गहू, हरबरा इत्यादि रबीच्या पिकांचा अंदाज अजून उपलब्ध झालेला नाही. गेल्या हंगामापेक्षा यंदा १४ लक्ष टन अधिक एकरांत गव्हाची पेरणी झालेली आहे

आणि पाऊसपाणी बरे झाले असल्याने चालू पीक अधिक येईल अशी अपेक्षा आहे. वर नमूद केलेली तांदुळाच्या पिकांतली सोट, १४ लक्ष टन रंगून तांदुळाची बंद झालेली आयात, हिंदुस्थानच्या आसपासच्या देशांची भागणी व सैन्यास लागणारा पुरवठा ही सगळी हिशेबांत घेतली असता सरासरी पिकांचे बाबतीत २८ लक्ष टन धान्याचा तुटवडा येईल असा हिशेब होतो. अंदाजापेक्षा प्रत्यक्ष उत्पादन अधिक झाल्यास तुटवडा त्यामानाने कमी होऊन तो २५ लक्ष टनांच्या सुमारांत राहील असे म्हणण्यास हरकत नाही. गव्हाच्या पिकांत सुधारणा झाली नाही आणि हे धान्य मुर्छीच आयात झाले नाही तरी गव्हाचा तुटवडा ३ लक्ष टनांचे वर जाणार नाही असा श्री. सरकार यांचा अंदाज आहे. त्यांस अशी आशा आहे की, धान्याचा तुटवडा होणारच नाही आणि झाला तरी मागे असल्या परिस्थितीतून देश पार पडला तसाच तो सध्याच्या प्रसंगी पडेल.

हा झाला धान्याच्या उत्पादनाचा अंदाज-पण त्या संबंध प्रश्नासंबंधांतले हिंदुस्थान सरकारचे धोरण काय आहे? त्याविषयीचा सुलासा व्यापारमंत्र्यांनी सलीलप्रमाणे केला. (१) धान्याच्या योग्य पुरवठ्याची [त्याची आयात धरून] आणि त्यांच्या प्रांतवार वाटणीची जबाबदारी मध्यवर्ती सरकारने स्वतःवर घेतली आहे. अधिक पुरवठा असलेल्या प्रांतांची सरकारे ह्या बाबतीत त्या सरकारच्या वतीने काम करतील. तुटवडा असणाऱ्या प्रांतांच्या सरकारांनी बाहेरून मिळालेल्या धान्याची अंतर्गत वाटणी करण्याची आहे. (२) धान्याच्या सुरेदी-विक्रीच्या व्यवस्थेसंबंधाने पुढे काय योजना होणार ह्याची व्यापारी, उत्पादक व जनता ह्यांस वाटणारी अनिश्चितता दूर केली जाईल आणि मामुली व्यापाराच्या पद्धतीने व्यवहार होतील अशी सबरदारी घेण्यांत येईल (३) धान्याच्या अंतःप्रांतिक वाटणीवर नियंत्रण ठेवण्यांत येईल. आणि प्रांतांस धान्य मिळावयाचे ते त्यांच्या सरकारच्या वतीने प्राप्त करून घ्यावे लागेल. ह्यासंबंधांत सरकारी नियंत्रणावर विशेष जोर देण्यांत येईल. (४) शिल्क गहू बाहेर यावा म्हणून त्याच्या किंमतीवरील नियंत्रण काढून घेण्यांत आले आहे. धान्य मुद्दाम दाबून ठेवणारांचा माळ जप्त केला जाईल, पण हे शेतकरी व सामान्य जनता ह्यांस लागू नाही. मध्यवर्ती सरकार व प्रांतिक सरकारे ह्यांचे पूर्ण सहकार्य होण्यासाठी धान्यपुरवठ्यापुरते प्रांतिक अधिकारी हिंदुस्थान सरकारच्या दिशेने आहेत असे मानण्यांत येईल. धान्याचा पुरवठा आणि वाटणी ह्याविषयीचे मध्यवर्ती सरकारचे नवे धोरण यशस्वी होण्याकरितां दुसरेहि जरूरीचे उपाय योजले जातील. योजनेचा कारभार एकसूत्री आणि कार्यक्षम व्हावा ह्याविषयी सबरदारी घेतली जाईल. ही व्यवस्था ठीक आहे. पण धान्याचे उत्पादन वाढवण्याचे शक्य ते सर्व उपाय अवलंबले जाण्याचे महत्त्व येथे घ्यानांत बाळगणे अगत्याचे आहे. मुंबईसारख्या परावर्तनी प्रांतांनी ह्यासंबंधांत आपली शिकस्त केली वाहिजे. ह्या प्रांताच्या गव्हर्नरांचे सल्लागार, मि. नाइट, ह्यांनी ह्या मुद्यावर परवां केलेल्या आपल्या एका भाषणांत जोर दिल्या हे योग्य आहे. नवीन ठिकाणी पिके लावणे किंवा पिकांची वाढ करणे ह्याकामी मुंबई सरकार शेतकऱ्यांस सवलती व सहाय देईल असे आम्हांस नविन त्यांनी दिले.

मालाची किंमत व प्राप्तीवरील कराची आकारणी

व्यपाण्यांचे जवळीक शिडकी साठ व कारखानदारांचे जवळीक शिडकी कच्चा माल ह्यांची व्यवहाराचे हिशेबाचे ताळेबंदाचे वेळी किंमत किती घरावयाची हा एक महत्त्वाचा प्रश्न असतो. ताळेबंदाचे तारखेस मालाची बाजारभावाने होणारी किंमत व मालास पडेच्छी मूळ किंमत ह्यांपैकी जीरकम लहान असेल, तीच हिशेबांत घेणे युक्त असते. खेरीच्या किंमतीपेक्षा बाजारभावाने होणारी किंमत जास्त असेल व ह्या ज्यास्त किंमतीनेच मालाचे मोल ठरविले, तर प्रत्यक्ष नफा हाती येण्यापूर्वीच तो पदरांत पडला असे होईल. मागाहून किंमत उतरण्याचा संभव असतो, तो विचारांत घेणे अवश्यक असते. मालाचा बाजारभाव जर उतरला असेल तर मात्र उतरलेल्या भावानेच तो ताळेबंदांत दाखवावा लागतो.

इन्कमटॅक्सच्या दृष्टीने विचार करतांनाही वरील पद्धतीच श्रेयस्कर असते. प्राप्ती होणे ह्याचा अर्थ कांहीतर प्राप्त झालेले असणे होय. प्राप्त होण्याची अपेक्षा असणे म्हणजे प्राप्ती होणे नव्हे. अपेक्षित प्राप्ती पुढे झाली नाही, तर ती प्राप्ती ह्या सद्रांत आज कशी घालता येईल? प्राप्तीमुळे मनुष्याची आर्थिक शक्ति वाढून त्यास तीव्र कर भरण्याची जबाबदारी येत ह्या दृष्टीने विचार केला असतांना, मालाची किंमत वाढली येवज्याने त्यावर प्राप्तीवरील कर बसू शकत नाही. वाढलेल्या किंमतीने मालाची विक्री होऊन प्रत्यक्ष हाती नफा आला पाहिजे. एकाद्याजवळ माल शिल्लक आहे व त्याने तो, बाजारभाव कितीही वाढले तरी, विकला नाही तर त्यास नफा झाला असे म्हणता येणार नाही. माल विकला तरच नफ्याचा प्रश्न उद्भवेल. माल विकला असता तर किती नफा झाला असता, ह्याची बरोबरी प्रत्यक्ष नफ्याशी करून चालत नाही. मालाची ताळेबंदातील किंमत ठरविताना बाजारभावाने होणारी किंमत हिशेबांत घेतली तर त्याचा अर्थ शिल्लक माल विकला आहे व 'अपेक्षित' नफा 'झालेला' दाखविला आहे, असा होईल. ह्या पद्धतीने एकाद्या कंपनीने ताळेबंद तयार करून डिबिहंड वाढले तर ती पुढे संकटांत येण्याचा संभव आहे. कारण, नफ्याऐवजी तिने मूळ भांडवलच वाढले, असा हा व्यवहार होईल. अशा कृत्रिम नफ्यावर इन्कमटॅक्सची आकारणी करणेहि चुकीचे होईल. प्राप्तीवरील कर लादण्याऐवजी भांडवलावर तो बसविल्यासारखा होईल. एकाद्यास त्याच्या मालास पडलेली मूळ किंमत सांगता आली नाही, तर त्याची बाजारभावाची किंमत गृहीत धरून त्यावर कर बसविणे संयुक्तिक होणार नाही. मूळ किंमतीचा अंदाज करूनच कराची आकारणी केली पाहिजे. मालाची प्रत्यक्ष विक्री होईल, तेव्हा करा फायदा दिवून येईलच व नफ्यावरील आकारणी ज्यास्त झाली असेल तर पुढे नुकसाम दाखविता येईल व पुढील आकारणांत कर बसणार नाही असे म्हटल्यास त्यास उत्तर असे आहे, की आज निष्कारण भरलेला कर त्यामुळे परत येईलच असे सांगता येत नाही. पुढे नफा झालाच नाही, नुकसानच होत गेले तर आधी चुकीच्या नफ्यावद्दल भरलेला इन्कम टॅक्स परत मिळण्यास साधनच उरत नाही. श्री. आर. के. दलाल, बी. कॉम., एफ. एस. ए. ए., आर. ए., ह्यांनी वरील प्रमाणे विवेचन करून, इन्कम टॅक्स आकारणीची बाजवी पद्धतच अंगिकारली पाहिजे अशा सेंट्रल बोर्ड ऑफ रेव्हिन्यूने सूचना घाल्या असे इंडियन मर्चंट्स चेंबरच्या मासिकाच्या ताज्या अंकांतील आपल्या लेखांत सूचविले आहे.

नाण्यांची चणचण व सरकारची उपाययोजना

हिंदुस्थान सरकारच्या फंडनवीसांनी सांगितलेली माहिती

“ युद्धास प्रारंभ झाल्यापासून जानेवारी, १९४३ अखेर एकूण २१३ कोटी, १० लक्ष दुय्यम नाणी सरकारने व्यवहारांत आणली. १९४० साली ४ कोटी रुपयांची नाणी व्यवहारांतून गडप झाली; १९४१ साली हा आकडा ५ कोटी रुपयांवर गेला व १९४२ च्या पहिल्या ११ महिन्यांत ९३ कोटी रुपयांची नाणी गडप झाली, मुंबई व कलकत्ता येथील टांकसाळीत नाणी पाहण्याचे काम २४ तास चालू आहे व तेथे दरमहा १२३ कोटी दुय्यम नाणी तयार होत आहेत. लाहोर येथे नवी टांकसाळ सरकार उघडणार आहे. ती सुरू झाली म्हणजे दुय्यम नाण्यांच्या मासिक उत्पादनांत ३ कोटी नाण्यांची भर पडेल. अशा रीतीने दुय्यम नाण्यांची संख्या वाढविण्यांत येत आहे व नाण्यांचा साठा करणारांना शासन करून नाण्यांची चणचण कमी करण्यांत येत आहे. कांही दुसऱ्या देशांकरिता हिंदी टांकसाळीत नाणी पाहण्यांत येतात, त्यांत किफायत चांगली होते. ह्या ऑर्डरी सरकारने स्वीकारल्या, त्या वेळी नाण्यांची चणचण पुढे भासेल अशी कल्पना नव्हती. टांकसाळीच्या उत्पादन शक्तीपैकी एक शतांशाइतकीहि शक्ति ह्या ऑर्डरी पुऱ्या करण्यासाठी उपयोगांत आणली जात नाही व हे काम आता अगदी कमी करण्यांत आले आहे.”

धान्यपुरवठा थोडा कमी असला तरी तो अगदी अपुरा नाही

ना. सरकार ह्यांनी दिलेले आकडे

“ युद्धापूर्वीच्या तीन वर्षांची सरासरी तांदळाच्या पिकाची वार्षिक सरासरी २६५ लक्ष टन आहे. १९४२ चा अंदाज २५५ लक्ष टनांचा आहे. बाजरी व ज्वारी ह्यांच्या वार्षिक उत्पादनाची युद्धपूर्व सरासरी ९१.८७ लक्ष टन आहे; १९४२ चे उत्पादन ९२.६४ लक्ष टन भरेल. रबीच्या पिकांचा अंदाज अद्याप करता येत नाही, तथापि सध्या गव्हासाठी गतवर्षीपेक्षा १४ लक्ष एकर अधिक जमीन आहे. वरील सांगितलेली तांदळाच्या उत्पादनांतील घट, ब्रम्हदेशांतून येणाऱ्या तांदळाची वार्षिक १२ लक्ष टनांची बंद पडलेली आयात, कांही शेजारच्या देशांस लागणारा तांदूळ व लष्करासाठी करावी लागणारी तांदळाची तरतूद ही सर्व लक्षांत घेतां, सरासरीच्या पिकांत २८ लक्ष टनांची तूट पडते. अपेक्षित सुधारणा घडून आल्यास तूटीचा आकडा २५ लक्ष टनांवर येईल. रबीचे पीक नेहेमीपेक्षा अधिक आले नाही व बाहेरून गव्हाची आयात केली नाही, तरी ह्या पिकांचे संबंधांतील तूट ३ लक्ष टन गव्हापेक्षा अधिक भरणार नाही. गव्हासाठी वाढते क्षेत्र व पिकाची आजची सुस्थिति ह्यांवरून असे वाटते, की ही तूट भरून येईल. गेल्या दहा वर्षांत अशी तूट एक दोन वर्षे भासलेली होती, तरी आपण त्यांतून विशेष अडचण न भासतां बाहेर पडलेली आहो. धान्याचा भरमसाठ साठा करणारांचा माल बाहेर पडलेला आहे. धान्याचा भरमसाठ साठा करणारांचा माल जप्त करणे आवश्यक झाले असले, तरी प्रत्यक्ष शेतकरी अथवा धान्याचे उपभोक्ते ह्यांस ह्या जप्तीच्या शिक्षेचा उपसर्ग पोचणार नाही.”

स्फुट विचार

रशियाचे अपूर्व विजय आणि जर्मनीची त्रेधा

रशियन सेनानायकांनी शत्रुविरुद्ध उलट मोहीम चालू करून दक्षिण आघाडीवर त्यास रेटित रेटित रॉस्टॉव्हच्या महत्त्वाच्या ठिकाणापर्यंत मार्ग हटविले आहे आणि त्याची भयंकर हानी केली आहे. स्टॅलिनग्राडमध्ये रशियनांनी अतुल पराक्रम करून जर्मन फौजांचा बीमोड केला आणि त्यांस जागजागी घेरून त्यांचा नाश चालवला आहे. जर्मन फौजेस हे आलेले विलक्षण अपयश नाही पुढ्यांसाठी आपल्या लोकांपासून झाकून ठेवणे अशक्य झाले आहे. हिटलरच्या अजिंक्यपणाच्या जर्मनीमधील भ्रामक समजुतीस रशियाच्या दणदणीत विजयाने धक्का दिला आहे. गोबेल्स आणि गोअरिंग ह्या हिटलरच्या प्रभावळीतील पुढ्यांसाठी पूर्वकडील आघाडीवर जर्मन सैन्याच्या टडालेल्या धुळ्याणीबद्दल आपल्या देशवांधवांचे सांत्वन करणे कठीण झाले आहे. रशियाचे लडाऊ सामर्थ्य कमी लेखून त्या देशाशी युद्ध पुकारण्याचे धाडस हिटलरने केले आणि त्याच्या धोरणास उत्कृष्ट यशही प्राप्त झाले; पण पुढे देव आढवे येऊन त्याने जर्मनीची बाजू सोडली असल्याच्या युक्तिवादावर आपल्या लोकांस नाही पुढारी झुलवीत आहेत. तथापि, रशियाचे विजय नाझींच्या जिव्हारी लागले आहेत ह्यांत शंका नाही. सैनिक, युद्धसामुग्री व कामगार ह्यांची जुळवाजुळव त्यांनी चालू केली आहे आणि युद्धतयारीसाठी जनतेने कमाल स्वार्थत्याग केला पाहिजे असा निर्वाणीचा संदेश ते देत आहेत. मुसोलिनीने आपल्या मंत्रिमंडळाची पुनर्घटना करून फारभाराची सर्व सूत्रे स्वतःच्या हाती घेतली आहेत आणि नात्सींचे अनुकरण चालवले आहे. रानटी बोलशेव्हिक्कांपासून युरोपचे रक्षण करण्याचा आपण विडा उचलला आहे असे हिटलर म्हणत आहे. त्याच्यासारखा भलत्या महत्त्वाकांक्षेने वेडावलेला सर्वाधिकारी सध्याच्या पूर्वकडील आघाडीवरील भयंकर पराजयाने अधिकच पिसाळून आपल्या सत्तेखालील सर्व युरोप पणास लावील ही गोष्ट मित्रराष्ट्रे जाणून आहेत आणि जर्मनीचा पूर्ण पाडाव होईपर्यंत युद्ध चालू ठेवण्याचा निश्चय त्यांनी जाहीर केला आहे. हिटलर नवीन डाव टाकण्याची तयारी करित असला पाहिजे आणि त्याचा प्रतिकार करून त्याच्या-विरुद्ध नवीन आघाड्या चालू करण्याची सिद्धता मित्रराष्ट्रांचे मुत्सद्दी करित आहेत.

धान्याच्या पुरवठ्याविषयी चर्चा

धान्याची योग्य वाटणी निरनिराळ्या प्रांतांत व्हावी ह्या हेतूने मध्यवर्ती सरकारच्या अन्नपुरवठा खात्याच्या विद्यमाने जी नवीन योजना अंमलांत आणली गेली आहे, तिच्याविषयी चर्चा करण्यासाठी दिंडी येथे एक अखिल भारतीय परिषद् चालू महिन्याच्या शेवटच्या आठवड्यांत भरणार आहे. दरम्यान कांही दिवसांपूर्वी दिंडीत अन्नपुरवठा सल्लागार समितीची दुसरी सभा भरली होती. तीमध्ये धान्याचे उत्पादन वाढवावयाच्या उद्देशाने अलीकडे झालेल्या प्रयत्नांस किती यश आले ह्याचा विचार होऊन येत्या शेतीच्या हंगामांत ह्या बाबतीत अधिक व्यापक रीतीची व जोराची योजनात्मक सटपट केली जाण्यासंबंधाने चर्चा झाली. नांगरटी खाली येण्यासारख्या जमिनीत पिके कर-

ण्यास शेतकऱ्यांस उत्तेजन देणे, सराव जमीन सुधारणे, पडीक जमीन पिकांसाठी तयार करणे इत्यादि धान्याच्या पुरवठ्याच्या वाढीचे उपाय विचारात घेतले गेले. भांडवली व चालू सर्वांची तरतूद केली गेल्यास पुष्कळ रिकामी व नाकामी जमीन उपयोगी करता येणे शक्य असून त्या मार्गाने देशाचा अन्नपुरवठा बराच वाढविता येणे शक्य आहे यांत शंका नाही. एवढापासून अशा योजनांची चर्चा होऊन त्यांची रूपरेखा आंखण्यांत येत आहे हे समाधानकारक आहे.

गरीबांसाठी स्वस्त कापड

गरीबांसाठी स्वस्त कापड उपलब्ध करून देण्याची योजना आतां पुरी होत आली असून, लवकरच ते कापड लोकांच्या हाती पडू शकेल. सध्याच्या योजनेप्रमाणे, घोतरे, साड्या व शर्टिंग हीं प्रत्येकीं तीन प्रकारचीं काढण्यांत येतील व गिरणी-मालकांस आणि व्यापाऱ्यांस अगदी थोडा नफा ठरेल अशा किंमतीस तीं विकण्यांत येतील. सध्याच्या बाजारभावापेक्षा हे कापड सुमारे ४०% स्वस्त पडेल अशी अपेक्षा आहे. स्टॅडर्ड क्लॉथच्या उत्पादनाची व वाटणीची व्यवस्था पहाण्यासाठी हिंदुस्थान सरकारने स्टॅण्डर्ड क्लॉथ कमिशनरची नेमणूक केली आहे. कॉटन टेक्स्टाइल अँडव्हायसरी पॅनेल सरकारास कापडाचे उत्पादन, वहातुक, वाटणी, किंमत, इत्यादि संबंधांत सल्ला देईल. गेल्या नोव्हेंबरमध्ये सरकारने गिरण्यांस दिलेल्या ऑर्डरप्रमाणे सार्चमध्ये हिंदुस्थानांतील वेगवेगळ्या केंद्रांत सुमारे १॥ कोटी वार कापड उपलब्ध होईल. त्याची वाटणी खालीलप्रमाणे करण्यांत आली आहे:—आसाम, ४ लक्ष वार; बंगाल, ३० लक्ष वार. मुंबई, २४ लक्ष वार; पंजाब, १९ लक्ष वार; सिंध, ६७ लक्ष वार. बाकीचे कापड कांही संस्थानांच्या वाट्यास जाईल. एप्रिलमध्ये गिरण्यांकडून आणखी तयार कापड मिळू लागेल. ह्या बेताने सरकार लवकरच ५ कोटी वार कापडाची गिरण्यांस ऑर्डर देणार आहे. वर्षअखेर, १५ कोटी वार कापड मिळेल अशी अपेक्षा आहे.

हलक्या नाण्यांचा पुरवठा

देशभर हलक्या नाण्यांच्या पुरवठ्याचा तुटवडा तीव्रतेने भासत असल्यामुळे हा प्रश्न मध्यवर्ती असेंब्लीची बैठक नुकतीच चालू झाली आहे, तीमध्ये उपास्थित केला जाणें स्वाभाविक होतें. तातडीच्या महत्त्वाचा विषय ह्या भूमिकेवर त्याची चर्चा झाली आणि तीमध्ये सर जरेमी रेस्मन ह्यांनी कांही उपयुक्त माहिती दिली. नाणीं साठवण्याची प्रवृत्ति ह्यांच्या टंचाईच्या बुडाशी आहे असें सर्वसामान्य निदान करण्यांत आले. नाण्यांच्या तुटवड्यास कलकत्त्यास प्रथम प्रारंभ झाला, आणि घाबरटपणाची साथ तेथून देशाच्या इतर भागांत पसरली असें म्हणून सरकारच्या फडण-विसांनी नाण्यांच्या साठवणीची कांही उदाहरणे दिली. दिंडी येथे लहान नाण्यांस दैनिक मागणी तीन हजार नाणीं अशी होती, ती युद्धकाळांत बीस हजार झाली. रेव्हेन्यूर मागणी तिपट वाढली आणि पोस्ट ऑफिसांमध्ये ती बीसपट झाली. १९४० साली चार कोटी रुपये किंमतीचीं हलकीं नाणीं व्यवहारांत निरली. हा आकडा १९४१ मध्ये ५ कोटी झाला आणि १९४२ नोव्हेंबर अखेर साडेनऊ कोटीपर्यंत हा आकडा चढला. मुंबई व कलकत्ता

येथील टांकसाडीत नाणी पाडण्याचें काम रात्रंदिवस चाललें आहे. आणि त्यांच्यामध्ये दर महिन्यास पाडल्या जाणाऱ्या नाण्यांची संख्या साडेचार कोटी इतकी करते. टाहोर येथें टांकसाडीत स्थापन व्हावयाच्या नव्या टांकसाडीत आणखी दरमहा तीन कोटी नाणी पडतील. सरकारपाशी नाण्यांत असलेल्या घातूंचा भरपूर पुरवठा आहे आणि मागणी पुरी पडेपर्यंत नवीच नाणी पाडीत जाण्याचा त्यांचा निश्चय आहे. एकीकडे इतर देशांच्या उपयोगासाठी हिंदुस्थान सरकार आपल्या टांकसाडीत नाणी पाडतें आणि ह्या देशांत तर नाण्यांचा तुटवडा आहे ह्या टीकेंस उत्तर देताना सर जेरोमी म्हणाले की हा व्यवहार फायद्याचा असतो, पण त्या योगानें हिंदी टांकसाडीची एक टक्क्या-इतकीहि उत्पादन शक्ति कामी लागत नाही आणि तीहि आतां कमी करण्यांत आली आहे अशी माहिती त्यांनी दिली.

हिंदी रेल्वेजचा १९४१-४२ मधील कारभार

सरकारी मालकीच्या हिंदी रेल्वेजच्या कारभाराचा १९४१-४२ सालाबाबतचा वृत्तांत प्रसिद्ध झाला आहे त्यावरून असे दिसतें की ह्या राष्ट्रीय व्यवहारांत त्या वर्षी २८ कोटी निवळ नफा राहिला. त्यापैकी वीस कोटी रुपये मध्यवर्ती सरकारच्या तिजोरीत त्याच्या उत्पान्नाचा हिस्सा म्हणून जमा करण्यांत आले आणि बाकीचे आठ कोटी बसारा फंडांत टाकण्यांत आले. प्रवासी आणि माल ह्यांच्या वाहतुकींत युद्धजन्य परिस्थितीमुळे वाढ झाल्याने रेल्वेजच्या उत्पान्नांत अधिक वाढावा आला. १९४०-४१ मध्ये वाहतुकीचें एकूण उत्पन्न ११७ कोटी रुपये झालें होतें, तें १९४१-४२ साली १३५ कोटी पर्यंत वर जाऊन त्याने उच्चांक गांठला. कारभाराच्या सर्वांत सुमारे ८ कोटी रुपयांची वाढ झाली असली तरी एकूण सर्वांचें एकूण उत्पन्नाशी असलेलें प्रमाण वृत्तांताच्या वर्षी थोडेसे कमीच पडलें. रेल्वे प्रवाशांची संख्या ६२ कोटी होती, ती १९४०-४१ च्या मानानें पांच कोटींनी अधिक होती. उतारूंच्या प्रवासांचे एकूण मैल २२०१ कोटी भरले आणि हा आकडाहि पूर्वीच्या सालापेक्षा वाढलेला आहे. प्रत्येक उतारूंच्या प्रवासाची सरासरी ३५ मैल झाली असून ती पूर्व वर्षाच्या मानानें निश्चित अधिक आहे. मालाच्या वाहतुकीपासून रेल्वेजना मुख्य उत्पन्न होत असतें. ह्या बाबीच्या उत्पान्नाचे आकडे १९४०-४१ आणि १९४१-४२ या सालांत अनुक्रमे करून ८१ व ८९ कोटी रुपये असे होते. म्हणजे त्या बाबतीत एक वर्षांत ८ कोटी रुपयांची वाढ झाली. सर्व हिंदी रेल्वेजमध्ये मिळून ८४८ कोटी रुपयांचें भांडवल गुंतलेलें आहे. ह्यापैकी ७५४ कोटी हिंदुस्थान सरकारच्या रेल्वेजमध्ये आहे आणि बाकीचे सुमारे ९४ कोटी हिंदी संस्थाने, मंडळ्या, इत्यादींच्या मालकीचे आहे. रेल्वेजसाठी लागणारा माल ७१ टक्के इतका ह्या देशांतच खरेदी करण्यांत आला. बरील माहितीवरून रेल्वेज हा केवळ राष्ट्रीय महत्त्वाचा घंदा ह्या देशांत आहे याची कल्पना येईल.

भूर मिल्स कं. लि.

बरील कंपनीने १९४२ साली १ कोटी, ८४ लक्ष रुपयांच्या मालाची विक्री करून १० लक्ष ६८ हजार रुपये निवळ नफा मिळविला. भागीदारांस ५०% डिव्हिडंड सुटलें.

दि बँक ऑफ इंडिया लि.

[स्थापना : १९०९]

अधिकृत भांडवल	₹	३,००,००,०००
वसूल झालेले भांडवल	₹	१,००,००,०००
रिझर्व फंड	₹	१,१६,००,०००

मुख्य कचेरी: ओरिएण्टल बिल्डिंग, मुंबई.

मुख्यमधील शाखा: बुलियन एक्सचेंज, कुलाबा, काळबादेवी आणि मलबार हिल.

इतर शाखा: अहमदाबाद (मद्र. मुख्य ऑफिस), अहमदाबाद (एलिस मिज शाखा), अहमदाबाद (स्टेशन शाखा), अंधेरी (मुंबई शेजारी), वांद्रे (मुंबई शेजारी), कलकत्ता (क्राइव्ह स्ट्रीट, मुख्य ऑफिस), कलकत्ता (बडा बसार्), कलकत्ता (चौरंगी स्केअर), जमशेदपूर, कराची, नागपूर (किम्बे), नागपूर (इतवारी बसार्), पुणे, पुणे शहर, राजकोट, सुरत.

लंडन एजन्ट्स: वेस्टमिन्सٹر बँक लिमिटेड.

डायरेक्टर्स: सर जुनीलाल व्ही. मेहता, के. सी. एस्. आय. (अभ्यस्त), श्री. अंबालाल सारामार्ड, सर जोसेफ के. नाईट, मि. ए. गेडिस, सर कावसजी जहांगिर, बॅरोनेट, के. सी. आय. ई., ओ. बी. ई., मि. दिनशा के. दाजी, श्री. रामनिवास रामनारायण.

करंट डिपॉझिट अकाउंट्स:

दररोजच्या ₹. ३०० ते ₹. १,००,००० एकमेच्या शिल्लकेवर ३% दरानें व्याज दिलें जातें. ₹. १,००,००० बरील व्याज सास योजनेने दिलें जातें. सहामाही अखेर व्याजाची किमान रक्कम ५ ₹. पेक्षा कमी झाल्यास व्याज दिलें जात नाहीं. कायम, अल्प मुदतीच्या व सेव्हिंग बँक ठेवी योग्य व्याजानें स्वीकारल्या जातात. व्याजाचे दर पत्रद्वारे.

विल्स व सेटलमेंट्सप्रमाणें बँक एक्सिक्यूटर व ट्रस्टी म्हणून काम करते. सर्व तन्हेचें ट्रस्टीचें काम केले जातें. नियम अर्ज करून मागवावेत.

बँकेसंबंधी नेहमीचा सर्वसामान्य व्यवहार केला जातो.

एजंट:—टी. आर. लालवाणी.

दि बँक ऑफ महाराष्ट्र, लि.

हेड ऑफिस: पुणे शहर.

स्थानिक शाखा: डेकन जिमखाना, पुणे ४.

मुंबई शाखा: दलाल स्ट्रीट, फोर्ट, मुंबई.

अधिकृत व विक्रीस

काढलेले भांडवल	: ₹. १०,००,०००
सपलेले भांडवल	: ₹. ५,८०,७५०
वसूल झालेले भांडवल	: ₹. २,९०,३७५
एकूण सेटलेले भांडवल	: ₹. ४५,००,०००

डायरेक्टर्स

प्रो. वा. गो. काळे, अध्यक्ष	श्री. मा. म. गुते
श्री. धों. कृ. साठे	श्री. मा. रा. जोशी
श्री. न. ग. पवार	श्री. श्री. गो. मराठे
श्री. ज्यं. वि. रानडे	श्री. र. चि. सोहोनी
श्री. न्वा. पुं. वदें	मि. फ. दो. पद्मजी

बँकिंगचे सर्व व्यवहार केले जातात. शेअर व सरकारी रोखे यांची खरेदीविक्री कसोशीने करून दिली जाते.

G. L. HALBE,
ऑफिशिएटिंग मॅनेजर.

आजचा जपान

[ब्रह्मदेशावर चाल करून तेथून जपान्यांची हकालपट्टी करण्याचे धोरण संयुक्त राष्ट्रांनी निश्चित केले आहे. जपानला मागे रेटून त्याचा पुरा पराभव करण्यास केवळ आरमारी व वैमानिक हल्ले पुरणार नाहीत, जमिनीवरूनच चाल करणे आवश्यक आहे व ती तशी करण्यास हिंदुस्थान हे केंद्र अत्यंत अनुकूल आहे. जपानच्या आजच्या सामर्थ्याचे वर्णन सेंटर्डे इन्व्हिनिंग पोस्ट ह्या अमेरिकन साप्ताहिकांत आले आहे. संयुक्त राष्ट्रांच्या जपानवरील स्वारीतील अडचणी व त्या संबंधातील त्यांची योजना ह्यांवर त्या वर्णनामुळे चांगला प्रकाश पडतो. संयुक्त राष्ट्रांनी जपानचे सामर्थ्य लक्षांत घेऊन त्यावर उपाय योजना आसलेली आहे आणि तीस अनुसरून संयुक्त राष्ट्रांचा विजय होईल, ह्यांत संशय नाही.]

जपानी साम्राज्य आतां सर्वत्र जगांत दुसऱ्या नंबरचे झाले आहे. त्याचे क्षेत्रफळ अमेरिकेपेढे (अमेरिकेचे अंकित प्रदेश वगळून) आहे. जपानी साम्राज्याची लोकसंख्या ५० कोटींचेपेक्षा अधिक झाली आहे. जपान हिंदुस्थानास जिंकू शकले, तर जगांतील निम्म्यापेक्षा अधिक लोक जपानी सत्तेखाली जातील. जपानने चीन व मंगोलिया ह्यांचा १० लक्ष चौरस मैल मुतुस घेतला असून एशियातील तीन युरोपियन साम्राज्ये त्याने नष्ट केली आहेत व अमेरिकेस पश्चिम पॅसिफिकमधून घालवून दिले आहे. अमेरिका व रशिया ह्या दोघांकडूनच फक्त जपानवर प्रत्यक्ष स्वारी होण्यास अनुकूल परिस्थिती आहे. संबंध युरोपांत मिळून जर्मनीने जेवढी पेट्रोलची उत्पादन केंद्रे मिळविली नाहीत त्यापेक्षा अधिक केंद्रे जपानने मिळविली आहेत. रबराच्या जागतिक उत्पादनाच्या ९०% रबर व ६०% टिन आतां जपानच्या ताब्यांत आहे. अमेरिका आपल्या आयातीपैकी ६०% टिन, २०% टंगस्टन ३०% क्रोमियम, १००% फोस्फोरस इतक्या आयातीस मुकली आहे. युरोपांतील युद्ध दोस्त राष्ट्रांच्या आवाक्यांत येईपर्यंत जपानी राष्ट्रावर प्रत्यक्ष चढाई होण्याची त्यास भीति नाही. युद्धविषयक साहित्याचे उत्पादन करण्यास जपानला बरीच फुरसत लाभलेली आहे. जपान व आशिया खंडांतील कोरिया ह्यांस समुद्राखालून जोडणारा बोगदा सोदण्याचे काम चालू आहे, असे समजते. बॅंगकॉक, लॅशियो, रंगून, सायगांव, सिंगापूर, ह्यांस जोडणाऱ्या रेल्वेज बांधण्यांत येत आहेत. जपानी बेटे ते बंगालचा उपसागर व जावा येथपर्यंत आगगाड्या जाऊ लागल्या म्हणजे मालवाहू जपानी आगबोटवरील ताण कमी होईल. सुमात्रा, जाव्हा ही बेटे परत घेण्यासाठी, जेथून हल्ला चढविता येईल अशी केंद्रे तयार केली पाहिजेत. हिंदुस्थान हे अशा प्रकारचे महत्त्वाचे केंद्र आहे. जपानची मनुष्य हानि फारच थोडी झालेली आहे व जपानने जेवढे युद्धसाहित्य खर्च केले त्यापेक्षा त्याने अधिक खर्च केले आहे. आतां जपानी नेतृत्वाखाली कोरिअन, आनमाइट, सयामी, फिलिपिनो, ब्रह्मी व जावानीज सैनिक सुसज्ज तयार आहेत. कोरिअन लोकांस चीनबद्दल सहानुभूति असल्यामुळे त्या सैनिकांचा उपयोग चीनविरुद्ध करणे जपानला आजवर शक्य झाले नाही. कोरिअन सैनिक आतां दक्षिण टोकांस जपानच्या धर्तीने लढत आहेत. कोरिअन सैनिक व लष्करी अधिकारी ह्यांस काही आर्थिक व राजकीय सवलती देऊन

जपानने त्यांचा दर्जा वाढविला आहे व फिलिपाइन्स आणि मलाया येथे पोलिसांचे काम करण्यासाठी मंच्युकिओचे सैनिक उपयोगी पडत आहेत. ब्रिटिश व डच वसाहतींतहि जपानने सैन्ये उभारली आहेत. जपानी साम्राज्यांतर्गत देशांतील किमान ५ लक्ष सैनिकांची जपानला मदत होत आहे व तेवढे जपानी सैनिक चढाईच्या कामासाठी मोठे झाले आहेत. संयुक्त राष्ट्रांच्या फौजांकडून घेतलेल्या युद्धसाहित्याचा जपानला दक्षिणेकडील युद्धांत उपयोग होत आहे. सुमारे ५० कोटी लोकांवर सत्ता असलेल्या जपानला मनुष्यबळाची कमतरता बराच काळ तरी भासणार नाही. सॉलोमन बेटांत अमेरिकेने विजय मिळविला आहे, परंतु ती बेटे अमेरिकेपासून ५ हजार मैल दूर आहेत व तेथून टोकियो आणखी २३ हजार मैलांवर आहे.

रेल्वेजचे अंदाजपत्रक

मध्यवर्ती कायदे मंडळांत सर एडवर्ड बेथॉल ह्यांनी सरकारच्या रेल्वेजचे १९४३-४४ सालाविषयीचे अंदाजपत्रक पुढे मांडतांना दिलेल्या माहितीवरून ह्या प्रंधावर युद्ध-परिस्थितीचा अनुकूल परिणाम होत असलेला स्पष्ट दिसतो. चालू सालाअखेर म्हणजे १९४२-४३ मध्ये पूर्वीच्या वर्षी झालेल्या २८ कोटी रुपयांच्या नफ्यापेक्षा ८ कोटींनी अधिक फायदा होईल. उत्पन्न १४ कोटी रुपयांनी वाढले आहे आणि कारभाराचा खर्च वाढला असला तरी वाढावा उरला आहे. पुढच्या वर्षी म्हणजे १९४३-४४ मध्ये उत्पन्न-खर्च चालू सालाच्या धर्तीवर होईल (३६ कोटी रु.) असा अंदाज रेल्वेमंत्र्यांनी केला आहे. सारखा नफा वाढत असल्याने हीज फंडांतून पूर्वी घेतलेले सर्व कर्ज फेडून टाकण्यांत आले आहे आणि मध्यवर्ती तिजोरीचे मार्गील सर्व देणे मिटले आहे. येत्या वर्षी वहातुकीच्या दरांत कोणताच वाढावा सुचविण्यांत आलेला नाही. हे दर अगोदरच वाढलेले आहेत आणि सरकारास रेल्वेज-पासून म्हणजे अप्रत्यक्ष रीतीने लोकांपासून वाढते उत्पन्न मिळत आहे. सबब ह्या प्रकाराचा निर्णय केला नसता तरच आश्चर्य वाटले असते. हिंदुस्थान सरकारचे सर्वसामान्य अंदाजपत्रक आणि रेल्वेजचे अंदाजपत्रक ही स्वतंत्र समजली जातात आणि रेल्वेजच्या निवळ उत्पन्नाचा विशिष्ट हिस्सा मध्यवर्ती तिजोरीस मिळावा अशी व्यवस्था आज कित्येक वर्षे अमलांत आहे. परिस्थिती बदलली असल्याने ही जुनी प्रथा बदलली जावी असे सरकारास वाटत आहे. रेल्वेजच्या नफ्यापैकी तीन ते एक ह्या प्रमाणांत रेल्वेज आणि मध्यवर्ती तिजोरी ह्यांचेमध्ये वाटणी व्हावी अशा अर्थाची सूचना असेंब्लीपुढे सरकारतर्फे मांडण्यांत येणार आहे.

लक्ष्मी इन्व्हेस्टमेंट ट्रस्ट लि.

वरील नांवाची कंपनी श्री. साखळचंद जी. शहा यांनी मुंबई येथे रजिस्टर केली आहे.

फुलटण शुगर वर्क्स लि.

वरील साखर कंपनीने ३० सप्टेंबर, १९४२ अखेरच्या वर्षात ४५ लक्ष, ५९ हजारांची साखर विकली. शेतीचा खर्च व कारखान्याचा आणि इतर खर्च अनुक्रमे १५ लक्ष, ८४ हजार व १४ लक्ष २७ हजार रुपये झाले. निवळ नफा ११ लक्ष, ८५ हजार रुपये उरला. भार्गादारांस १६% दिव्दिहंड मिळणार आहे.

अर्थशास्त्र

टिपणः—प्रो. वा. मो. काळे व प्रो. व. गो. कर्वे
पुस्तकाच्या सुमारे १००, किंमत १ रुपये
या संधर्भात अर्थशास्त्राच्या सर्वसामान्य सिद्धांतांचे विवेचन केले
आहे.

श्रीराम सिल्क मिल्स लि., बंगलोर

[कंपनीने १९४१ अखेर ६ टक्के डिव्हिडंड वांटला आहे.]

युद्धसाहित्यपुरवठा-खात्याची पॅरेशूटकरिता
लागणान्या

रेशमी कापडाची ऑर्डर पुरी करण्यासाठी लागणान्या
मांडवलाकरिता तूर्त एकूण रु. १ लक्षाच्या रकमेपर्यंत

ठेवी घेणे आहेत

व्याजाचा दर ४॥ ते ६ टक्के. ठेव किमान
रु. ५०० ची असावी. ठेवीवरील व्याज
दर सहा महिन्यांनी दिले जाते.

श्रीराम सिल्क मिल्स लि.,
श्रीरामबाग,
बसवनगुडी, बंगलोर. } नारायण गोविंद नाईक,
(माजी अध्यक्ष, म्हेन्नर चेंबर ऑफ
कॉमर्स) मॅनेजिंग डायरेक्टर

आमच्या कारखान्यातील माल मुंबईस बॉम्बे स्वदेशी को-ऑपरे-
टिव्ह स्टोअर्समध्ये व पुण्यास लक्ष्मी रोडवरील रे म्युझियमच्या
व्यापार-संवर्धन-गृहाने पहा.

सधुमेहावरील

औषध

तीन आठवड्यांचे

औषधास फक्त रु. ७

— मागविण्याचा पत्ता —

मॅनेजिंग डायरेक्टर, रुरल प्रॉडक्ट्स
कंपनी लिमिटेड.

१२३ ए, सदाशिव, पुणे २.

वक्तशरि आणि मनपसंत काम

करून देणारे

मोहन वाँच कंपनी

रेग्युलेशन मोफत

कॉमनवेल्थ बिल्डिंगसमोर लक्ष्मी रोड, पुणे २.

राहाणेची व भोजनाची उत्तम सोय

पूना गेस्ट हाऊस

फोन नं. ७७९ गणपति चौक.

व्यवस्थापक

N. V. WADNERKAR

Gold & Silver Smith, Jeweller & Engraver,
Electro-plater & Manufacturer of Sporting
Trophies, Medals, Cups etc.

- - Raviwar Peth, Saraff Bazar, - -

POONA CITY.

DECCAN BOOK STALL

Booksellers, Publishers & Subscription Agents
Fergusson College Road, Poona No. 4

- (1) We stock and supply Educational books, General books & Library books.
- (2) We supply Government of Bombay and Government of India publications.
- (3) We receive Subscriptions to Indian and Foreign periodicals.
- (4) We procure any book published anywhere and supply it at publisher's price.

(Estd. in 1935)

The Co-operators' Book Depot
9, BAKEHOUSE LANE,
FORT, BOMBAY.

Books on :—

Economics and Sociology ; Co-operation and Rural Development ; Banking and Finance ; Accountancy and Auditing ; Commerce and Industries etc.

Books on all other subjects are also readily supplied.

Agents for the Publications of :

1. The Govt. of India, 2. Govt. of Bombay,
- 3 Reserve Bank of India and 4 Times of India.

१ पत्र पुणे, पेठ मांबुडां घ. नं. ९१५११ आर्यभूषण छापखान्यांत रा. विठ्ठल हरि बर्वे, यांनी छापिले व
२८ भांडाद रामन काळे. बी. ए. यांनी 'दुर्गाधिवास,' मांबुडां, घ. नं. ९२४११३, पुणे शहर, येथे प्रसिद्ध केले.